

MS

28.1.2019

Eduskunta
Sosiaali- ja terveysvaliokunta
StV@eduskunta.fi

Lausuntopyyntö 29.1.2019 klo 10.15

HE 14/2018 vp Hallituksen esitys eduskunnalle maakuntauudistuksen täytäntöönpanoa sekä valtion lupa-, ohjaus- ja valvontatehtävien uudelleen organisointia koskevaksi lainsäädännöksi

Eduskunnan sosiaali- ja terveysvaliokunta on pyytänyt Päivittäistavarakauppa PTY ry:ltä kirjallista asiantuntijalausuntoa maakuntauudistuksen täytäntöönpanoa sekä valtion lupa-, ohjaus- ja valvontatehtävien uudelleenorganisointia koskevasta lainsäädännöstä, erityisesti alkoholihallinnon ja tupakkalain valvonnan uudelleen organisoimisen osalta.

PTY kiittää ja lausuu kunnioittavasti seuraavaa:

Maakuntien tehtävät

Lakiesitys pitää sisällään maakuntauudistuksen, jossa ympäristöterveydenhuollon alueelliset tehtävät muun muassa elintarvikelain, tupakkalain sekä terveydensuojelulain alalta, siirretään kunnista maakuntien tehtäväksi.

Kunnissa ja alueatasolla nykyisin olevien tehtävien kokoamisella maakuntiin tavoitellaan viranomaistoiminnan yhtenäistämistä, hallinnon rakenteen selkeyttämistä sekä asiakkaiden hallinnollisen taakan vähentämistä. Uudistuksella haetaan myös resurssien käytön tehostamista, asiantuntemuksen kehittämistä sekä toimintatapojen uudistamista.

PTY pitää uudistuksen kannatettavina. Tupakkalain sekä elintarvikelain mukaisen valvonnan siirtäminen maakuntiin on näkemyksemme mukaan perusteltua, koska vähittäismyynnissä sekä tupakkalain että elintarvikelain mukainen valvonta kohdistuu samoihin toimijoihin.

Päivittäistavarakaupat haluavat tarjota kuluttajille laajan valikoiman elintarvikkeita ja mahdollisuuden asiointiin yhteydessä hankkia myös muita palveluita kuten tupakkatuotteita. Toimintaansa kaupparyhmät varmistavat hyvin toimivalla omavalvonnalla sekä laadunvarmistusjärjestelmillä, jotka riippumaton taho auditoi. Kun toimija lähtökohtaisesti itse vastaa elintarviketurvallisuudesta ja toiminnan vaatimustenmukaisuudesta, on tärkeää, että viranomaistoiminta on vastaavasti riskiperusteista ja tasalaatuista sekä kohdistuu kuluttajaturvallisuuteen vaikuttaviin asioihin.

PTY kannattaa valvontayksikkökoon suurentamista, koska se mahdollistaa valvonnan asiantuntemuksen kasvun, valvonnan laadun parantumisen ja mahdollistaa toimijoille tasapuolisen toiminta- ja markkinaympäristön. Samalla mahdollistetaan tarvittavat kustannussäästöt ja toimijoiden hallinnollisen taakan vähentäminen.

MS

28.1.2019

Tupakkalain valvonta

Esityksessä tupakkalain muuttamiseksi ehdotetaan (HE 91§), että jatkossa maakunnat perisivät tupakkalain mukaisia valvontamaksuja tupakkatuotteiden vähittäis- ja tukkumyyjiltä. Toisin kuin kunnilla voimassa olevan lain mukaan, maakunnilla ei olisi harkintavaltaa valvontamaksun määrässä vaan määrästä säädettäisiin laissa. Maksu olisi tupakkatuotteiden myynnistä 350 €/myyntipiste ja 500 €/myyntipiste, jos myynnissä on sekä tupakkatuotteita että nikotiininesteitä.

Perustelujen mukaan helmikuun 2017 alussa tupakkatuotteiden myyntirekisteriin on merkitty 37 040 tupakkatuotteiden myyntipistettä. Valvontamaksu eri valvontayksiköissä on keskimäärin noin 344 euroa. Näin laskettuna valvontamaksukertymä on noin 12.7 miljoonaa euroa vuodessa. Esityksen tavoitteena on, että toiminnanharjoittajien keskinäinen maksurasitus ei kasvaisi nykyisestä.

Uudistusehdotus olisi parannus nykytilaan, jossa valvontayksiköillä on käytössä erisuuruisia tupakkalain valvontamaksuja. Monella on käytössä maksujen enimmäismäärät: 500 € tupakkatuotteiden valvonta/myyntipiste ja 500 € nikotiininesteiden valvonta/myyntipiste myytävistä tuotteista riippuen. Kiinteä maksu on selkeä ja yksinkertainen. Toimijoiden yhdenvertaisuus paranee, kun valvontamaksu on kaikille saman suuruinen riippumatta toimipaikan sijainnista.

Ehdotettua maksun suuruutta on kuitenkin edelleen pidettävä ylimitoitettuna valvonnasta aiheutuviin kustannuksiin suhteutettuna. Maksurasitus vähittäismyynnille on merkittävä ja on johtanut siihen, että kaupat ovat vähentäneet myyntipisteiden määrää toimipaikoissaan ja tupakkatuotteita ja/tai nikotiininesteitä myydään vain osassa kassoja. Tämä heikentää kotimaisten yritysten toimintaedellytyksiä ja vaikuttaa sen mahdollisuuksia palvella asiakkaitaan täysimääräisesti.

Valtionhallinnon uudelleenorganisointi

Esityksellä perustettaisiin myös Valtion lupa- ja valvontavirasto, jolle siirrettäisiin alkoholihallinnon lupa- ja valvontatehtävistä alkoholin valmistuksen, tukkumyynnin ja maahantuonnin luvat ja valvonta. Maakuntiin siirtyisivät alkoholihallinnon nykyiset alueelliset tehtävät: alkoholin vähittäismyynnin ja anniskelun lupien ja valvonnan osalta. Nykyiset Valviran ja aluehallintovirastojen terveydensuojelulain ja tupakkalain mukaiset ohjaustehtävät yhdistettäisiin uuteen Valtion lupa- ja valvontavirastoon. Tällä hetkellä alkoholihallinnon alueellisia lupa- ja valvontatehtäviä hoidetaan kuudessa eri aluehallintovirastossa. Uudistuksen myötä tehtäviä hoidettaisiin 18 maakunnassa.

Voimavarojen yhdistämisellä tavoitellaan valtakunnallisen ohjauksen tehostumista, mitä on pidettävä hyvänä asiana.

PTY:n edustamat tahot kannattavat kaikkien alkoholihallinnon lupa- ja valvontatehtävien sijoittamista samaan lupa- ja valvontavirastoon. Näin säilyisi alkoholihallinnon erityislainsäädännön asiantuntemus ja varmistettaisiin toimijoille yhdenmukaiset valvontakäytännöt, lakiin perustuvat tulkinnat ja tasavertainen kohtelu koko maassa. Alkoholihallinnon resurssien jakautuessa 18 maakuntaan, henkilöresurssi joidenkin maakuntien kohdalla olisi erittäin pieni. Tällöin alkoholihallintoon historiallisesti kertynyt osaaminen ja toimialan tuntemus rapautuisi, vaikka kehitys tulisi olla päinvastainen.

Myös toiminnanharjoittajien hallinnollinen taakka vähenee, kun kaikki alkoholiasioihin liittyvät lupa- ja valvonta-asiat voitaisiin hoitaa yhdessä virastossa.

MS

28.1.2019

Jo nykyisin luvanvaraisia elinkeinoja harjoittavien yritysten näkökulmasta valvonnassa ja lupakäytännöissä on esiintynyt eroavaisuuksia eri virastojen alueilla, huolimatta Valviran valtakunnallisesta ohjauksesta. Pelkona on, että uudistuksen myötä tehtävien hoitaminen sekä tulkintakäytännöt pirstaloituvat entisestään.

Alkoholihallinnon toiminta rahoitetaan luvanhaltijoilta perittävillä lupa- ja valvontamaksuilla. Maksun suuruus perustuu alkoholihallinnon tehtävien hoitamisesta valtiolle aiheutuneisiin kustannuksiin ja se on ollut saman suuruinen koko maassa.

Kustannuspaineita voi tulla tehtävien siirtyessä maakuntaan, koska tehtävien jakaminen pienempiin yksiköihin, osaamisen hajautuminen, ohjauksen vaikeutuminen ym. ei lisää kustannustehokkuutta. Tämä aiheuttaisi eriarvoisuutta, jota esimerkiksi tupakkalain valvontamaksuissa on koettu. Maksujen eroavaisuudet eri maakunnissa asettavat toimijat perusteettomasti eriarvoiseen asemaan. Yhtenäinen rahoituspohja parantaisi toisaalta myös valvontaviranomaisen resurssien käytön tehokkuutta tietojärjestelmäkehityksessä ja sähköisessä asiointissa.

Valviran ylläpitämä alkoholielinkeinorekisteri on ollut tärkeä työkalu niin alkoholihallinnon kuin elinkeinojenkin näkökulmasta. Sen kehittäminen ja uudistaminen on tärkeää.

Ehdotetun uudistuksen yhteydessä tulisi joka tapauksessa varmistaa, että kaikilla alkoholihallinnon viranomaistoimijoilla on velvollisuus osallistua valtakunnallisen rekisterin kehittämiseen ja ylläpitoon sekä yhteistyöhön muiden viranomaisten kanssa.

Valtion hallinnon uudelleenorganisoinnilla tavoitellaan viranomaisten päällekkäisten toimintojen purkamista, tehokasta resurssien käyttöä, asiantuntemuksen laajaa hyödyntämistä sekä kokonaan uudenlaista ajattelutapaa ohjauksen kokonaisnäkemyksen sekä toimintojen digitalisoinnin kautta.

Uudistuksessa tulee niin ikään turvata toiminnanharjoittajien kohtuulliset toimintaedellytykset ja ottaa huomioon uudistuksen vaikutukset viranomaistoiminnan asiakkaille kohdistuvaan hallinnolliseen taakkaan, lupa- ja valvontakäytäntöjen yhdenmukaisuuteen sekä viranomaisille ja toimijoille syntyviin kustannuksiin.

Kunnioitavasti

Päivittäistavarakauppa ry

Kari Luoto
Toimitusjohtaja